DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

THERAPIA

PER

DOLORES,

Quam,

AUSPICE DEO PROPITIO,

Et Consensu atque Auctoritate Gratiosæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

. D. MICHAELE ALBERTI,

MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CON-
IARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ETC.

DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

MISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXX. D. OCTOBR.

Publicæ ac placidæ eruditorum ventilationi subjiciet

RESPONDENS

DANIEL GEYSS,

HANOVIENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

YPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.



PROOEMIUM.



Dversa quandoque utilia esse, non pauci Ethnicorum Philosophorum, præcipue Stoicorum Sectæ addicti, agnoverunt; quare varias consolationes in Dolorum acerbitate subministrarunt: *conf. Laertius Lib. VII. in Zenone p. 437. Lipsius Cent. 2. ad Belgas ep. 32. Cent. 3. ep. 81. Polybius Lib. V. c. 88.* quamobrem cruciatus ac tribulationes æquo, magno, elato, heroico animo perferendos esse, pro regula dogmatum suorum moralium tradiderunt: ex eo sensu gentilitio morali *Seneca Ep. 24.* scribit: *Dolor est quem Podagricus ille contemnit, quem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur: Levis est si ferre possunt:* nec desunt multa argumenta, quibus ejusmodi Philosophi afflictiones & dolores demulcere & delinire sategerunt: ita *Ennodius* Lib. 3. ep. 4. elocutus est: *præstant adversa, quod secunda minus tribuunt;* quod effatum pas-

ſim *Lipſius in Phyſiologia Stoicorum* teſtatus eſt: Firmiori ac digniori teſtimonio hoc adſertum probat ac illuſtrat Sacra Scriptura, dum in V. T. in Proph. *Eſ. 28. v. 19.* aſſeveratur, quod *vexatio det intellectum:* in N. T. divus Apoſtolus Paulus in *Ep. ad Rom. V. 3. 4.* eloquitur: *afflictio patientiam operatur, patientia probationem &c:* B. Lutherus addit ſuam interpretationem & commentationem: **unverſuchte Leute ſind unerfahren, eitel Speculiſten, was ſolten die wiſſen? verführen gleichwohl alle Welt:** Ep. ad *Ebr. XII. 11.* ita diſſerit: *omnis caſtigatio ad præſens, non videtur eſſe gaudii, ſed triſtitiæ; poſtea vero fructum pacificum per eam exercitatis reddit juſtitiæ:* quare *Gregorius Lib. 3. Moral. c. 6.* ait: *Athleta DEI unde premitur, inde ſublevatur:* Et quamvis dolores ſenſui naturali ac ſanitatis admodum adverſi eſſe videantur, tamen ſub variis doloribus multa bona proferuntur; hinc ſine doloribus nullus vivus ac ſanus infans in lucem editur, imo ſine dolorificis ſenſationibus nemo e gremio morborum ſanitati reſtituitur aut regeneratur: per multas afflictiones ac tribulationes patet ingreſſus in regnum Dei, ita etiam per varias afflictiones in regno naturæ patet acceſſus ad amiſſam ſanitatem recuperandam: unde cum *C. Graccho* eloqui poſſumus, *quid matri meæ maledicis, quæ me peperit! vid. Seneca in Conſol. ad Helviam c. 16.* quicunque homines in naturalibus & ſpiritualibus plane inſenſiles evadunt, illorum ſtatus perquam periculoſus & anceps eſt: quicunque etiam ſub ipſis morbis dolorum & moleſtiarum ſenſum amittunt, illi utplurimum morti ſunt proximiores: *Chicotius in*

Ep.

Ep. & diss. Med. disqv. de dolore recte ait: *doloribus dolores mitigantur* i.e. interdum alia dolorum species alteram auffugit: *unde adversi aliquid occurrat oportet, quod animum probet*, dixit *Seneca in Consol. ad Marciam c. 6.* Multis Patientia dolor est, sed ipsa patientia sæpe atrocissimi dolores vincuntur: hinc juxta *Joh. Bodinum in proœmio de oblectam. & util. histor. immorigeris hominibus tolerantia summus dolor est*, ast vicissim juxta *Reusneri* versiculum vera etiam est assertio: *Qui patitur, se sanat homo: patientia sanat quod cruciat: victrix & levat omne malum:* Commune propterea est proverbium, **man müsse Böses mit Bösen vertreiben**, aut quod gratis & acceptis sæpe acquirantur, adversis vero avertantur morbi; quamobrem juxta *Platonis Lib. X. de Republ.* effatum per *multa discrimina adversa* & *dolorosa ad veram felicitatem* i. e. ad variam prosperitatem & salubritatem, *adspiramus*; huc pertinet *Senecæ* dictum *Lib. de providentia c. 6. contemnite dolorem, aut solvetur, aut solvet:* quæ singula adserta sub congrua interpretatione ad illam propositionem applicari possunt, quod nonnunquam dolores prosint, adeoque prudenter dijudicari, neque promiscue condemnari debeant, dum interdum illi motus, qui dolores causantur, ad salutem naturalem inserviunt: de reliquis vero doloribus, qui damna pedissequa inferunt, illud etiam asseverare possumus, quod in l. c. *Seneca in Consol.* nimirum *ad Marciam c. 6.* dixit: *desinat dolor, qui perit:* Ex hisce aliquatenus nunc inclarescit, quod quidam dolores, qui adversi esse videntur ad vitæ confirmationem & sanitatis restitutionem pertineant, qui-

dam vero fatali ac perverso successu & eventu præditi sint; ad minimum illud inde elucescit, quod in præsenti vitæ humanæ conditione nullum inveniatur & impetretur commodum, quod non aliquod incommodum secum ferat, hinc prudens ac justa dolorum differentia agnoscenda & ad salutares usus applicanda est, quemadmodum juxta Apostolum 2 *Cor. VII. 10.* alia *tristitia*, videlicet, *quæ secundum DEUM est, pœnitentiam ad salutem non pœnitendam*, alia vero, quæ *mundi* est, *mortem operatur:* Inde facile patet dolores, afflictiones, molestias, sensationes carni adversas, aut homini naturali odiosas, quoad suos respectus, usus, fines, fructus, ac destinationes non indiscriminatim perniciosas ac lethales, sed aliquando utiles & medicamentosas esse: quales fructuosos Dolores etiam salubres, sive medicos nominare commode possumus: nec quidem negari potest, dolores quosdam aliquando nocivos & lethiferos esse, i. e. causam funesti effectus gignere & suppeditare; eapropter tamen alii dolores signis & causis salutaribus adscribi merentur, hinc germanorum increbuit & innotuit proverbium, **man müsse Böses mit Bösen vertreiben:** ob id in Theologia Morali, in Philosophia Morali & Medicina fructuosum & necessarium est, inquirere, seligere ac discernere, quinam dolores ad salutem, quive ad perniciem tendant & contribuant: hæc meditatio, quæ non vulgaris est, permovit nos, quo themate Inaugurali succincta disquisitione & commendatione de THERAPIA PER DOLORES disseramus & hanc observationem ad Medicum præcipue forum applicemus:

cemus: cui propoſito, ut DEUS gratia ſua annuat, idque exoptato & ſalubri uſu coronet, eſt, quod in limine hujus tractationis humillimis precibus contendimus.

§. I.

DUm *Curationem* per *Dolores* explicare cogitamus, mox in memoriam incidit effatum *Cypriani Serm. V. de Lapſis: Imperitus ait Medicus eſt, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente, contrectat & in altis receſſibus viſcerum virus incluſum, dum ſervat, exaggerat: aperiendum vulnus eſt & ſecandum & putredinibus amputatis medela fortiore curandum: vociferetur & clamet licet & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget, poſtmodum cum ſenſerit ſanitatem:* huc quadrat *Hippocratis* dicterium *Sect. VIII. aph. 6. quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat; quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putare oportet:* quæ ipſa conſilia complectuntur proceſſum perquam *doloroſum*, quo peritus medicus *interdum* afflictis ægris amiſſam corporis *ſanitatem* & integritatem reſtituit: exinde vero illa regula fluit, quod *judicioſus* medicus non in omnibus caſibus *mollitiei* ſtudere, nec quaslibet *cauſas morbificas* harumque *effectus* ad beneplacitum & *delicatam* ægrorum tolerantiam tractare, aut inconſultæ miſericordiæ inhærere, ſubinde tamen non *crudelitati*, moroſitati & immanitati operam dare debeat, alias veritate ſe commendat aſſertum *Jouberti in orat. de præſidiis futuri & excellentis Medici:*

dici: imperitia medici immenſo ægros affligit tormento & graviores cauſatur ipſo morbo dolores: Quando itaque juxta *Aſclepiadem*, referente *Galeno in meth. Lib. XIV. c. 1.* Medicus cito, tuto ac *jucunde* curare debet, ita illius *officium* eſt, ne afflicto *afflictionem* addat, aut cum doloribus ægrum frivole cruciet, ſed potius *adverſas* ſenſationes ac dolores *leniat* & mitiget; quare *Duarenus in animadv. cap. 54.* ait: *Medici aliquando blandiri & aſſentiri ægris, magnasque non raro moleſtias devorare debent, ut ipſis morigerentur, velut quædam vis ac neceſſitas eſt &c.* juxta hanc animadverſionem facile *Therapiæ* per *dolores* præſtandæ *fides* ſubtrahi, eademque *imperitis* auſibus adſcribi poſſet; huc referimus *Cellii* in *medica Dolorum conſideratione p. 1. & 2.* allegata verba: quæ *Camerarius in Syllog. Memoral. Cent. XX. part. 89.* recenſet: *Dolor unus & omnis ſalutare eſt DEI flagellum; Medici Suſtentaculum: quid enim dolore crudelius, quid horribilius? quid cordato quoque gravique viro intolerabilius? triſtiſſima ſane res eſt dolor omnis, aſpera, amara, inimica naturæ, ad patiendum tolerandumque difficilis; quid? quod imminentis quoque doloris expectatio ſaltem non paucos facit formidoloſos, inconſtantes, perfidos: quod ſi quidquam, vel ſola doloris mitigatio, ſed accelerata, Medicum commendat & amabilitatem juxta gravitatemque conciliat &c.* hæc ſingula teſtantur, quod Medicus potius dolores *avertere*, quam *per dolorem* curare debeat: & quamvis hæc ſalva & firma ſub *certis reſpectibus* veritas ſit, tamen *altera* aſſertio, quod dolores *nonnunquam* uſus *ſalutares*, aut *medicos connexos* habeant, abnegari & rejici æque minus poteſt: quam ob rem quoad Tituli noſtri *Senſum* per *Therapiam* per *dolores* intelligimus,

mus, talem *indicationem & operationem medico-practicam*, *qua per convenientem ſenſationis doloroſæ*, adeoque *moleſtæ excitationem certi congrui ſalutares effectus ad morborum & ſymptomatum morboſorum nonnullorum aut mitigationem, aut ſubjugationem ſpectantes*, obtinentur, ita ut vel alii *pertinaces* ac *anomali motus* inde *corrigantur*, vel præjudicioſæ *humorum congeſtiones* ac translationes emendentur, adeoque alii *connexi ſalubres* motus & effectus invitentur & promoveantur: hinc interdum evenit, ut *unus* dolor *alium* minuat, ſive ut *Riedlinus in Lin. Med. An. 1. Menſ. Dec. obſ. 3. p. 416.* caſu aliquo teſtatur, ut *major dolor obſcuret minorem*: ita alioquin aut *gratæ* aut *adverſæ* ſenſationis provocatio, magnam vim habet, ad *motus* alterandos, indeque ad varios effectus cauſandos; teſtimonio remediorum lenientium, temperantium, cordialium, cephalicorum, roborantium, ſtomachicorum, nervinorum, analepticorum &c. *nonnullorum*; ſiquidem ſubjecta quædam, *guſtum*, *olfactum* & *tactum* afficientia, tales motuum immutationes *pediſſequas* habent: in qua conſideratione illa argumentatio locum invenit, quod valet de *minori* & ſubtiliori, id etiam de *craſſiori* valet & majori: unde ejusmodi *medicæ* motuum immutationes, non tantum *ſubtiliori* ac grato, ſed & craſſiori ac *adverſo*, videlicet *doloroſo*, ſenſui obtemperant.

§. II.

Haud quidem neceſſe eſſe judicamus, ut in *definiendo*, aut deſcribendo *dolore* operoſi ſimus, ſiquidem præſenti themate non tam *nominis* evolutionem, quam *realis* effectus propoſitionem intendimus, imprimis dum ſignificatus *doloris* valde uſu receptus ac *vulgaris* exiſtit;

B quare

quare in genere *adverſa* ſenſatio *alterationis* in *certis* corporis partibus obtingentis, *dolor* nuncupatur: in quo ſignificatu iterum ratio habenda eſt ſubjectorum, *plus minus* ſenſibilium, quorum quædam varias offenſiones *fortiter* & *robuſte* perferre, alia vero a *leviſſima* alteratione fortiter offendi, indeque *graviſſimos* dolores pati ſolent: & juxta hanc diſcrepantiam *ſenſibilitatis*, *quædam individua* ad hanc Curationem per *dolores* æque *magis*, alia *minus* apta & *adæquata* ſunt, ac in Cura & *Therapia imaginaria* proceſſus & effectus ſuccedere ſolent; de qua conſideratione conferatur *diſp. hujus* tituli *Dn. D. Præſidis:* Neque porro in hujus obſervationis explicatione *doloris* ſignificatus in nudo *abſtracto* ſenſu accipi debet, ſed in *connexo* ac concreto ſuo ſtatu, quoniam dolor non in ſolo prædicamento *paſſionis*, ſed primario in *activa perceptione* & *æſtimatione* alterationis illatæ coſiſtit; etenim ſi hic *ſenſus activus* ceſſat & velut expirat, *periculi* plenus eſt ſtatus in foro *Theologico*, *Politico* & *Medico:* ſiquidem homines *adeo inſenſiles*, ut nullas amplius *pernicioſas* offenſiones percipiant, in ſummo *periculo* conſtituti declarantur: unde etiam *torpor* & *languor* in vitali œconomia multa *ſanitatis* ac *vitæ* detrimenta pediſſiqua tenet: quo magis viciſſim homines in *moralibus* operationibus congrua & *moderata ſenſitiva* attentione operoſi ſunt, eo *melius* negotiis ſuis incumbunt, eoque *facilius ſalubrem* & exoptatum illorum ſucceſſum & eventum aſſequuntur: & quamvis dolor etiam præſupponat *paſſionem* ſive *veram*, ſive *imaginariam*, qua vel per certas *ideas*, vel certas *materiales* communicationes certi *ſenſus*, *organa*, *ſenſoria* & partes ſenſibiles afficiuntur, tamen in ea haud do-

lor consistit, sed conjuncta *perceptio* & *æstimatio* illius *alterationis*, utpote plena actio, *formam* doloris efficit; in qua consideratione sub *certa* interpretatione aliquando illud Germanorum proverbium applicari potest: es kommt auf den Liebhaber an, videlicet quod *uni gratum*, *alteri adversum* esse observatur: Dum præterea functio *sensationis* cum œconomia animali & processu *vitæ* valde conjuncta est, id quod abunde demonstravit *D. D. Præses in disp. de Sensu vitali*, *de Sensuum internorum usu in œconomia vitali*, *de Sensibilitate Personali*, *de Mente sana in corpore sano*, *de phantasiæ usu, lusu & abusu in Medicina*, *de Valetudinariis imaginariis*, *de Therapia imaginaria*, ita facile inclarescit, quod *dolores* multum contribuant ad varios motus & effectus morbosos alterandos, vel *exacerbando* & augendo illos, vel *derivando* & *repellendo* eosdem, vel alio modo *immutando* eos: quare secundum nostram disquisitionem dolores in illo *nexu* cum *motibus*, ad *vitam* pertinentibus, intelligi & accipi debent, adeoque in sensu *collectivo*, *haud* vero disjuncto; nam in posteriori sensu dolores *auxilium* quoddam *per se* afferre *minus* possunt, sed in quantum *certæ* motuum *directiones* & applicationes, aut variationes cum doloribus *concursant*; & dum *therapevtica* sive *medica* & *salutifera* dolorum efficacia proponenda erit, ita non in sensu *indiscreto* talem virtutem illis tribuimus; sed sicut quodvis *utile* remedium certa *relatione* & modificatione nititur, ita *dolorum* medica ordinatio non nisi *sub manu periti* artificis consistere debet, ubi *congrua* & *opportuna* ratio ac *relatio*, *subjecti*, *temporis*, *circumstantiarum*, *speciei*, *gradus*, *methodi* sollicite annotanda & commendanda est, alias *contra hos*

respectus & *incongrue* excitati dolores, æque ac alia inconsulta & *perversa* tentamina in foro *medico* commissa, *perniciosum* effectum prodere & exhibere solent: hinc in dolorum commendatione medica, pariter nonnunquam valet dicterium, quod entia præter necessitatem non sint multiplicanda: immo ut satis sæpe *acerbi* ac *acuti* dolores alios *inconvenientes* & *anomalos* motus *spasticos*, *convulsivos*, *inflammatorios*, *febriles*, *congestorios* excitare & *exacerbare* possunt & solent, id quod Medici *multis* exemplis confirmant, propterea cum hac Therapia per dolores eo major circumspectio habenda est.

§. III.

In præsenti tractatione eximo aliquas animadversiones, quæ eo referri possent; huc pertinet cura per *flagella* aut *Verbera* die Klopff-oder Schlag-Cur, quæ licet non sine *doloribus* succedat, tamen nec omnibus *accepta* & *probata*, nec *usu* admodum recepta, nec frequenter *proficua* est: ex instituto illam descripsit & edidit *Paullini* in libro cui tit. *Flagellum Salutis*, oder Erzehlung wie mit Schlägen allerley Kranckheiten curiret worden: in hoc libello author indicavit, quomodo in variis morbis hæc cura per *verbera* opem medicam tulerit: huc pertinet observatio, quam *Bartholinus in Act. Haffn. Vol. V. obs. 126. p. 322.* profert: *affinis huic est curatio, qua quoscunque corporis dolores exteriores & tumores pugnis vehementioribus, parti dolenti impactis, domare amicum alium vidi, ut quasi fustibus molliores fiant magis, quam ullis emplastris:* quo referimus jocosam historiam de *arthritide verberibus curata*, quam recenset *Riedlinus Lin. Med. An. V. Mens. Decembr. obs. 1. p. 1275.* cujus verba

ba ſunt: *Lanio* quidam cum *Præfectum de doloribus arthriticis querentem audiviſſet, jam & medici partes ſibi ſumſit, ſe certum remedium noſſe aſſerens, ubi Præfectus ſtatim attentius inquirere & ſi res revera ſic ſe haberet, ut applicare vellet, inſtanter rogare cœpit; addicit operam ſuam lanio, cum hac tamen conditione, ut omnes omnino arbitros abeſſe jubeat Præfectus, ſibi ſoli curam committat, ſequenti die ſe rediturum & remedium ſic applicaturum, ut dolores brevi ſint ceſſaturi; conditionem accipit æger, horaque conſtituta redeunte lanione, omnes domeſticos e cubiculo relegat, ſolusque cum ſolo reſtat; egregius vero ſcilicet medicus ad curam ſe accingit, lectum removet & arrepto fuſte, verberibus tamdiu excipit decumbentem, donec ira percitus, dolorumque priorum oblitus, e lecto proſilit & arrepto gladio lanionem, nunc fugientem inſequitur, niſique cancelli ſcalam munientes impediviſſent, ſine dubio caput ejusdem e medio diviſiſſet, hiſce enim inflictum gladium antea extrahere non potuit, quam is fuga ſibi conſuluit:* neque noſtri thematis nervum exhaurit, illa obſervatio, qua *doloribus* tormenti, aut *torturæ* in quodam ſubjecto *arthritica* afflictio, annotante *Hildano Cent. 1. obſ. 79.* extirpata fuit; de qua conſideratione *conf. Dn. D. Præſidis tr. de Torturæ Subjectis aptis & ineptis ſ. 17. p. 70. 71.* & quando de *Alapis*, quæ *moralem* & *phyſicum* dolorem cauſantur (*conf. Stryckii diſſert. de Alapa*) dicitur, quod aliquando *medicam* opem attulerint (quales effectus medicos Alaparum commemorat *Franckenau diſſert. de Alapis ſ. 5.*) tunc illarum commendatio hoc noſtro themate comprehenſa *haud* eſt, ſiquidem effectus *medicamentoſus* qui inde expectatur perquam *anceps* eſt, & copia effectu

 um-

um *contrariorum* ſive nocivorum *ſalubres* admodum *ſuperat*, ut propterea ex *fortuito*, aut *æquivoce* ſalutifero effectu, nulla *ſecura regula* therapevtica formari queat; talis enim curatio magis *empiriam* olet, adeoque *fallacibus* effectibus & eventibus obnoxia eſt: & quamvis nonnulli medici *ejusmodi* experimenta in hominibus *vilioris* ſortis commendent, tamen neque in hiſce uſurpata medicinam, utpote *artem*, probant & conſtituunt, ni oblocutio illa metuenda veniat, der Bauer könne auch diese Künste, i. e. mit Schlägen und Maulschellen einen tractiren: *Prudentiæ* itaque medicæ eſt, quo talia experimenta magis ad *cognitionem*, quam facilem aut promiſcuam *imitationem* referantur: quamvis vero *craſſa* talia experimenta *haud* uſui *medico* congrua *facile* exiſtant, tamen alia reperiuntur curationum per *dolores* ſpecimina, ut non *abſolute* in *quibusvis* caſibus *lenitatem* obſervare debeat Medicus: quare *Riedlinus in Lin. Med. An. 3. Menſ. Decembr. obſ. 29. p. 895.* hiſtoria quadam & annotatione practica teſtatur, quod Medicus nec *rigoroſum ſemper*, nec *conniventem* & *placidum quovis tempore* ſe gerere debeat: Denique in *generali* hujus thematis explicatione annotamus, quod ad hanc Therapiam, neque nimis *torpida* & *inſenſibilia*, neque *nimis*, *ſenſibilia* requirantur ſubjecta, quoniam ad doloris *excitationem* & congruam applicationem ſenſatio *moderata* pertinet: dum viciſſim vel nimius *languor* hanc curam plane *ineptam* ac fatuam reddit, *nimia* vero ſenſibilitas facile *excedentes* & *anomalos* motus in *conſenſum* ducit; ubi porro ratio habenda eſt *conſuetudinis*, *hæreditariæ* diſpoſitionis, *idioſyncraſiæ*, *ætatis*, nimiæ *debilitatis*, aut eximiæ *teneritudinis* corporis; quæ

quali-

qualitates prudenter cum *ſecura* & *ſalutari* Therapia per *Dolores* conferri merentur.

§. IV.

Nunc ordo requirit, ut aliquot ſpecimina *Dolorum* proferamus, quibuscum *ſalutares aliquando* effectus obtinentur: in hac meditatione mox *Veſicatoria* conſiderationi ſeſe offerunt; quæ non raro ad *arduos* affectus, imo nonnunquam valde *dolorificos* adhibentur, velut ad *capitis, aurium, dentium, oculorum* aliarumque partium dolores; quo pertinent variæ obſervationes, quæ utilitatem Veſicatoriorum in *ſpasmis*, velut *arthritide, iſchiade*, odontalgia rhevmatico-ſpaſtica, aliis doloribus rhevmatico-ſpaſticis, in dolore temporum, in convulſionibus, *conf. D. D. Præſidis Lexici Realis Pars I. & II. tit. Veſicatorium:* quod vero veſicantia remedia *dolorem* ſatis ſenſibilem cauſentur, nemo negabit; quare in *robuſtioribus minusve* ſenſibilibus ſubjectis *haud* ita *facile* & *cito* operantur; imo aliqui teſtantur, quod in *cadaveribus* nihil efficiant, vid. *Garmannus de Mirac. mort. Lib. 1. tit. 7. §. 42. Helmont. tr. de Lithiaſ. cap. 9. §. 102. 103. A. N. C. Dec. 1. an. 2. ob. 7. ſchol.* quod porro Veſicatoria *materiam morbificam*, raro aut *inſufficienter* educant & ſæpe *derivatorio* ac *revellente* ſcopo uſurpentur, interea non raro exoptatam opitulationem concilient, omnibus peritis medicis cognitum eſt: quando itaque nonnulli affectus aut *plene* in *vitioſis motibus* conſiſtunt, aut præter cauſæ *materialis* copioſam præſentiam unà *anomalos* motus complectuntur, tunc veſicatoria remedia ſua *doloroſa* operatione *motus* illos efficaciter alterant, eosdemque aut a locis affectis *avocant*, avertunt & diſſipant, aut ita *revellunt*, ut poſthac *materia* morboſa, in aliqua parte hærens,

facili-

facilius & citius *removeri* & emoveri queat; nec quisquam facile sibi persuadebit, quasi vesicantia remedia e reliquo fluxu & confluxu aut colluvie humorum exacte illam *morbosam*, quam aliqui *acrem*, *salsam*, causticam, stimulantem, *rosivam*, pungentem &c. nominant materiam, velut per *analogam* magneticam vim attrahant, *intra vesicam* colligant, hocque modo *morbum* & *prævium* a morbo venientem dolorem extirpent ac curent, aut si *tota* humorum massa adeo depravata esset, quasi *exigua* illa quantitas materiæ, in *vesica* hærentis, morbum adeo sanet & subjuget, dum *plurima* nihilominus ejusdem qualitatis copia *inimicæ* & suspectæ materia remaneat: inde facile liquet, quod hi *dolores*, quos *vesicatoria* excitant præcipue *connexos motus* alterent, & per hosce reliquas *morbosas* affectiones *corrigere*, ac sub *perita* ordinatione, directione & modificatione *salutarem* effectum promovere adjuvent: quo *minus* itaque Vesicatoria *dolent*, eo minus quoad reliquum usum operantur, quo *magis dolorem* causantur, eo *potentius* & *citius* alterationem perficiunt, quare sæpe sola ad *revulsionem* sufficiunt, referente *Wepfero in observ. p. 96. 106.* simili modo *Vesicatoriorum* effectum cum *doloribus* connectit & describit *Ettmüllerus in Therapia*, ubi de *Vesicatoriis* tractat; idem etiam testatur *Tirellus de Vesicantium recto usu & utilitatibus.* In eandem classem referri merentur ita dicti *Phœnigmi*, aut *rubefacientia*, nec non *Sinapismi*, qui a Vesicatoriis in *tantum* differunt, quod sub *congrua* directione & ordinatione non quidem vesicas excitent, attamen *ruborem*, *ardorem*, *pruritum* ac fremebundum sensum molestum ac *dolorosum* causentur: quare de *Sinapismis Fernelius in Meth. Med. Lib. 6. c. 9.* dicit: *quod vehementiori do-*

lore

lore & papularum ardore operentur: horum uſus uti *multiplex* eſt, tam *derivatorio* ac *revulſorio* ſcopo, quam pro *torpeſcente* & *intermiſſo ſenſu* ac *motu* revocando, ita illorum operatio non tacita ac *ſubtilis*, ſed valde *emphatica* eſt; quod ſi etiam illorum applicationem *nullus* ſenſus, præcipue *moleſtus* & *doloroſus* excipiat, tunc de illorum virtute *medicamentoſa* utique juſta ratione *dubitatur*: quare *Herc. Saxonia tr. de phœnigmis p. 24.* dicit: quod *remedia* hæc *ſale ſuo cauſtico* fibras *nerveas offendant*: & quemadmodum omnes medici in eo conveniunt, quod talia ſubjecta *corrodente*, adeoque perquam *ſtimulante* effectu operentur, hinc totus hic proceſſus & modus operandi ex parte per *dolorem* ſuccedit, *conf. D. D. Præſidis tr. de medicam. mod. oper. in corp. vivo ſub tit. rubefacientium*, quæcunque etiam *alia* experimenta ſine tali *ſalino* ſtimulo *ſimilem* effectum proferunt, illa æque moleſte ac *doloroſe* corpus afficiunt: velut ſunt *cauteria*, vehementior *calor*, certis locis admiſſus, qui ſenſibilem *ardorem* ac connexum *dolorem* cauſatur: ut *infra* adhuc indicabimus §. ultimo, ob id etiam ſequitur, ut homines in *cute* valde *ſenſibiles* ob horum remediorum uſu *majorem* & *citiorem dolorem*, indeque celeriorem *ruborem* & connexum effectum *medicum* experiantur.

§. V.

Prædictis remediis annumeramus ſic dicta *Piceata*, in foro *chirurgico* uſualia præparata, quæ ſimul *attractiva*, ſive juxta *antiquum* ſtylum epiſpaſtica ſunt: ita enim pix cuti manuum adhærens, non modo *moleſta* & adverſa, ſed & in ſubjectis *tenerioribus* & *ſenſibilioribus dolorifica* eſt: quare cum pice *ſutoria* nonnulli ſimiles provocant effectus, ac

cum *alio rubefaciente* remedio perficere ſolent: ob id emplaſtra *attractiva* Zug-Pflaſter ſatis ſæpe *eminenter* dolorifica ſunt, quæ propterea aliquando ſeparari debent, es ziehe zu ſcharff, man könne es nicht ausſtehen: hinc ad talem locum aliunde humores *copioſius* confluunt & nonnunquam pro diverſitate circumſtantiarum *diſcuſſionem* neceſſariam & *maturationem* promovent, qui univerſus proceſſus variorum *dolorum comitatum* complectitur: *Dolorificam* porro therapiam conſtituunt *Urticationes*, quæ licet ad *Celſi* commendationem *antiquioribus* uſu magis in *defectu* motuum ac Senſuum receptæ fuerint, tamen quocunque tempore uſurpentur, ſemper *doloris* ſenſum *connexum* habent, ſiquidem juxta *Rolfincii* annotationem *in ord. ac meth. med. Lib. IV. Sect. 9. Part. 2. p. 438. usque ad ruborem urgentur*, qui vero aut *moleſtum*, aut *doloroſum* ſenſum conjunctum habet: de qua urticationis operatione Digniſſimus ac Celeberr. quondam Collegii Nat. Curioſ. Præſes *B. Dn. D. Schroëckius* in *ſcholio* obſervationis *34. Decur. 3. An. 1. A. N. C.* ita judicat: *unde potius in ſpiculis urticam ubique cingentibus & acumine ſuo dum penetrant fibrillas cutis nerveas pungentibus medelæ cauſam quærerem, quæ dum a moleſtis his corpuſculis convelluntur &c.* talis itaque operandi modus *haud ſine* dolore ſuccedit: hoc ergo noſſe convenit, ſi juxta *Lanzonium* in alleg. obſerv. *A. N. C.* & *Hoeferum in Hercule Medico Lib. IV. cap. 1. p. 270.* in noſtris ævis experimenta cum urticatione in *iſchiadicis* facere placuerit: in hunc numerum referimus *percuſſionem* cum *ferulis*, cujus ex *Galeno Lib. 14. method. med. cap. 16. Rolfincius l. c. p. 438.* ipſis *Galeni* verbis mentionem injicit: *Ferulas parvas ac leves modice illitas gracilibus*

libus partibus incutiunt, donec modice attollantur & licet hic modus curandi in *recentioribus* temporibus uſitatus amplius *haud* ſit, illud tamen in eodem notamus, quod & ipſe moleſtas ac *doloroſas* ſenſationes comprehenderit: & quid dicamus de *Frictionibus*, quarum uſus *crebrior* & familiarior eſſe ſolet; quæ ſi cum pannis *aſperioribus* exercentur, æque *aliqualem doloris* ſenſum conjunctum tenent; quare in ordinatione practica pro varietate circumſtantiarum *urgentium*, nunc *efficacior* & aſperior talis frictio admittitur; & ſi ſubjecta quædam *inſenſibiliora* fuerint, aut *majores* motuum defectus adfuerint, *fortior* utique frictio, quæ ſenſum revocat & aliqualem *dolorem* cauſatur, commendatur, quam poſthac ſi *ſalubres* & exoptatos effectus prodit & profert, eminentior *ardor*, *rubor* ac *dolor* in affectis locis excipit: & tali modo non raro *ſalubri* effectu & eventu inſtructa & probata obſervatur Frictio ſcopo *revulſorio* adhibita: quam ob rem *Wepferus obſerv. p. 707. 761. 208.* Frictionem in *Paralyſi*, *Hemiplexia* &c. valde laudat; *conf. A. N. C. Dec. 3. an. 2. obſ. 5. Val. Martinius in opuſculis de Veſicantium, Frictionum &c. recta adminiſtratione, Franc. Fulleri tr. declarans exercitationum potentiam reſpectu œconomiæ animalis, A. E. L. An. 1707. Menſ. Iunii p. 277. Verulamius in hiſtor. vitæ & mortis, Camerarius de uſu frictionis medico &c.* Hiſce *antiquitus* quidem magis uſitatis modis curandi *dolorificis* addimus ſic dictam *Pectinationem*, quæ ex veterum crebriori uſu, nunc magis in Medicina *pauperum* & per *domeſtica* increbuit; hujus mentionem facit *Rolfincius l. c. Lib. IV. Sect. X. Part. 3. c. 2. p. 440.* quæ ſi paulo *intenſior* eſt, non ſine omni moleſtia ac *dolore* procedit; inde vero ad *di-*

ſcutiendos ſtagnantes humores in capite, ad *derivandos affluxus* humoroſos a cerebro & varios abhinc *dolores* provenientes *mitigandos* ſimplici licet, attamen *efficaci* ope, confert; quæ *vulgaris* medela haud omnimode ſpernenda eſt: *Frictio* & velut cribratio ac *pectinatio* reliqui corporis cum excutia paululum *aſperiori*, æque *aliquales* dolores faceſſit, ſed eo ipſo *non parum* juvat, quo inquinamenta *purpurata*, *ſcabioſa*, *bilioſa*, ſeroſa acria *facilius* & copioſius *effloreſcant* & ab internis *nobilioribus organis* ac partibus, nec non ipſa *maſſa ſanguinis* largius ſecedant, ac in *inſenſibiliorem* & ignobiliorem externam regionem, videlicet cutem ſe dimittant; qualis ſpecies medelæ in *retroceſſione* talium inquinamentorum ad interiores partes aut *difficili* ac impedita *effloreſcentia* in peripheria corporis, in variis caſibus notatu & imitatu ſatis dignam *opem* promittit: tandem ejusmodi ſpeciminibus *doloroſarum* curationum annectimus *capillorum evulſionem*, quæ *nunquam* ſine dolore ſuccedit, cujus mentionem pariter injicit *Rolfincius l. c. cap. 3. p. 441.* ita eandem *Aetius Tetrabibl. tertio Sermon. I. c. 8. in animi deliquiis* in hominibus *vilioris* conditionis commendat; aliqui in *apoplecticis* & *ſoporoſis* affectibus illam commendant: & hæc pilorum *vellicatio* aut evulſio, in Cura *domeſtica* variis in affectibus, præcipue etiam ad *prolapſam uvulam* reſtituendam commendatur, quæ ipſa etiam non plane inutilis aut *empirico* auſui adſcribenda, interim tamen *doloribus* ſtipata exiſtit.

§. VI.

Multum porro valent *dolores* ad *medicos* effectus promovendos, ad largam & ſufficientem, nec non promptam & celerem *evacuationem* humorum & materiarum,

ut

ut & efficacem *motuum revulsionem* in *purgantibus* & *vomitoriis*, præc. in subjectis *robustis*, durioris & vilioris sortis, ac in *climatibus* & regionibus *asperioribus* natis & educatis; hinc ejusmodi homines remedia non æstimant, quæ non *sensibilius* afficiunt, welches nicht starck in Leib herum gehe und arbeite, dum contra *leniora* & debiliora, non modo *nihil* operantur, sed aliquando *contrarium* effectum edunt; non quidem *probamus*, quod in *omnibus* subjectis prædictorum remediorum usum *dolorifica* sensatio comitari debeat, neque *proficuum* ac *securum* esse judicamus, si in *robustioribus* ac durioribus subjectis *eximius* dolor conjunctus est, interea *moderatus* molestus sensus sub certis circumstantiis non improbatur: hinc *Albrechti in A. N. C. dec. 3. an. 10. obs. 9.* & *Valentini in Polychrestis exoticis* pro bono omine declarant, si ingestionem radicis *Ipecacuanhæ anxietas* & *nausea* sequitur: quando itaque *copiosa* evacuatio necessaria est, communiter talia remedia cum *dolorosa* molestia *torminosa* operantur: & talem dolorificam sensationem causantur *suppositoria stimulantia*, quam dehinc *promptior* effectus *evacuationis* excipit: sæpe enim contingit, ut remedia *aloëtica* ante & sub operationem *ardentes, prurientes* & *tenesmoideas* molestias causentur: in eandem classem referimus porro *Clysteres stimulantes*, qualia *alvum educentia*, cum *dolore* operosa, remedia, communiter in *defectibus motuum*, videlicet apoplecticis, hemiplecticis, paralyticis, syncopticis, suffocativis, nec non *soporosis*, ut & nonnullis *animi* morbis ordinari & probari solent; & quoniam in *talibus* morbosis afflictionibus utplurimum *sensatio* aut valde *oppressa* & *abolita*, aut perversa est, ita cum talibus remediis, *dolorose* ope-

ranti-

rantibus, illa sensatio *excitatur* aut *revocatur:* & quid dicamus de ita dictis *Apophlegmatizantibus* remediis, dum *Errhina* sensibiliter, moleste & *comparate* dolorose nares stimulant & ad *copiosiorem* muci fluidi affluxionem & effluxionem irritant: *ptarmica* nonnulla simili *dolorosa* offensione *potentem* sternutationem causantur; *masticatoria* denique *quædam valde acria* sunt & fauces admodum irritant, *ardente* & pruriente sensu *molestant*, hocque *dolore* citiorem ac *largiorem* humorum affluxum intra fauces provocant ac sustentant: quæcunque vicissim subjecta aut *parum*, aut *vix sensibiliter* nares & fauces *irritant*, illorum effectus *medicus* perinde *exiguus*, aut *tardus utplurimum* observabitur: & si cum quibusdam horum mediorum nulla condigna *circumspectio* ac cautela attenditur, tunc ob *nimium* dolorem, quem eadem conciliant, *prava* superveniunt consectaria, velut inflammationes, spasmi, febres, aut corruptiones, quod præcipue de *imperito* usu *euphorbii*, *pyrhetri*, *hellebori albi* &c. valet; hinc agyrtæ cum *euphorbio* ad *sternutatorium* conficiendum technas suas struunt: *conf. A.N.C. Dec. 1. an: 1. obs. 34.* de agyrtarum more & modo *extemporaneo* successu *catarrhos* subducendi & extrahendi: sicut cum *Rhaphano acriori* simile experimentum quidam instituere solent: *vid. A.N.C. l. c. app. p. 10.* testis hujus annotationis est *Hildanus* qui in *Cent. 4. obs. 13. Sternutationum more empiricorum provocatarum incommoda* recenset: *Setacea* porro non modo sub eximiis *doloribus* parantur & applicantur, sed sub doloribus & *per* hosce operantur, qui dolor repeti & diversa filamenti aut funiculi attractione & retractione innovari, ac conservari, aut continuari debet, interea etiam aut

ex

ex aliis locis *motus*, avocari, derivari & revelli, aut humorum *affluxus largior* excitari, ob id nonnunquam dolorum *acerbitas* leniri & mitigari, insuper etiam nimia humorum congestio & effluxio coerceri debent: in hunc censum adhuc referimus *Fonticulos*, qui perinde cum *doloribus* perficiuntur, sed & *per dolores* operantur; & licet hi adeo *magni* haud sint, tamen *molestum*, adversum & *insolitum* sensum complectuntur; quando etiam tales Fonticuli sufficienter *haud manant*, tunc illis *talia* subjecta insperguntur, quæ sale quodam *stimulante* pruritum, ardorem, molestiam i. e. certum gradum *doloris* provocant, quamvis dolores *adventitii* & symptomatici, qui fonticulis aliquando accidunt, ab illis *distingui* debeant, qui ad eosdem pertinent: Denique hoc loco adhuc adjungimus *Cucurbitularum cæcarum* appositiones & ordinationes, quæ communiter cum *molestia* operantur & in subjectis *sensibilioribus majorem* doloris gradum causantur; hinc quidam homines conqueruntur, daß sie zu scharff anziehen, siquidem non modo effectus ille *attractorius* certo gradu *dolorificus* est, sed & congestio & *affluxio* humorum *conjuncta*, ardorem & pruritum, licet *transitorium*, tamen *dolorificum* introducit, hocque sensu connexa *medica* virtus ex parte nititur.

§. VII.

Hisce curationibus insuper adscribimus famigeratam *spasmorum* medicationem cum *cauteriis*; ubi præc. cura *Podagræ* cum *Moxa* inclarescit, de qua *posteriori A. N. C. Dec. 1. an. 7. obs. 218. 224. & Bartholinus in Act. Haffn. Vol. 5. obs. 80.* referunt, quod *vix utilior in podagra, quam aliud vesicatorium existat*; talia vero experimenta cum magno *dolore* operantur, idque efficiunt, ut ob *hujus* dolo-

ris

ris valde *molestam* perceptionem, alter *spasticus* dolor oblivione extinguatur, aboliatur & sepeliatur, quid quod *motus*, ad illos dolores contribuens, *omittatur*; & quamvis inter *Europæos* hæc Moxa tam *exoptatos* effectus haud proferat, ac inter Sinenses, tamen quotiescunque *medicam* opem affert, toties per *dolorem* operationem suam exserit: dantur proinde alia experimenta ad spasmos *alterandos* adhiberi solita, quæ dolorem causantur, velut *frictiones asperiores*, *capillorum evulsiones*, *phœnigmi*, *cucurbitulæ cæcæ*, *acicularum puncturæ* &c. *Ligaturæ* variarum partium & quidem *digitorum arctiores* in diversis affectibus commendantur, ac *fructuosæ* deprehenduntur, hinc ad *sistendos Menses*, omnesque generis *hæmorrhagias*, ad efficacissimas *revulsiones* excitandas, admodum commendantur a *Rommelio in A. N. C. Dec. 2. an. 5. obs. 29.* ita etiam *Rolfincius l. c. cap. 4. p. 441. seq.* Ligaturarum usum medicum commemorat; quæ *fortiores* ligaturæ, *incongrue* adhibitæ, varia passim provocaverint damna, multis jam exemplis constat: tales ligaturæ vero *dolorem* perpetuo conjunctum habent, qui *sensibilis* dolor causa est, cur in loco affecto motus immutentur, ac *constrictio* & hæmorrhagiarum *repressio* subsequatur: hinc nominatus Rolfincius de veteribus recenset, quod in Ligaturarum operatione *dolorum* connexorum rationem & æstimationem habuerint: Præterea subjecta multum *ardorem* ac *æstum*, insimul etiam *dolorem* cuti conciliantia, variis affectibus *ex parte* curandis quadrant, veluti *emplastra mastichina* valde calida in *odontalgia* aut temporibus, aut nuchæ applicata; experimentum quo *Blegny Zodiac. Gallico An. 1680. Mens. Febr. p. 54.* usus, æque *dolorum* inevitabilium causa fuit, qui perinde medicam opem promoverunt, commen-

davit

davit videlicet *Zingiber tritum spiritui vini inditum ac per nares attractum*; similem curam *Borellus Cent. 3. obs. 27. de odontalgia allio contuso cum salis momento pollici admoto curata*, quod experimentum velut *rubefaciens* effectum suum præstitit: ut non æque multum urgeamus curam *odontalgiæ per alapam*, quam proferunt *A.N.C. Dec. 2. an. 2. obs. 92.* sic *Scultetus in armament. chirurg. Tab. XIX. fig. 1.* mentionem facit anthracis aut *carbunculi*, qui retrocessit, ex locis sedalibus, quæ antea occupavit, qui per admotionem in viciniam ejusdem loci ferramenti valde *candefacti*, iterum revocatus & ad novam efflorescentiam promotus fuit: in *Uvulæ prolapsione* varia talia *dolorifica* experimenta passim circumferuntur, velut *capillorum* in vertice attractio, applicatio valde *æstuantium* subjectorum, aut *rubefacientium* ad verticem, *frictio* brachii, quam *Hannemannus in A. N. C. dec. 2. an. 2. obs. 56. an. 3. obs. 5. an. 5. obs. 127.* commendavit: Non minus in *Singultu* varia tentamina *dolorosa* passim allegantur, velut *Cucurbitula Cœca ad ventriculi regionem* apposita, cujus curationis reminiscitur *Riedlinus Lin. Med. An. 1. Mens. Aug. obs. 4. p. 230. Camerarius in Syllog. Memor. Cent. X. part. 82.* curationem Singultus cum *compressione ad latera digito facta* commemorat: ut non huc referamus curam Singultus cum *alapa*, quam *A. N. C. Dec. 3. An. 1. obs. 44.* recensent: & quot non experimenta *febrifuga* circumferuntur, quorum varia satis sensibiles *dolores* inferunt: ita *vulgi* est experimentum *domesticum*, quando interiorem ovi gallinacei tunicam digito minori circumducunt & tam diu impositam relinquunt, donec exsiccata decidat, sub cujus applicatione homines in illo digito & eadem manu *intensissimos* dolores experiuntur, ob cujus experimenti *dolorem* affecti homines *interdum* paroxys-

mi *obliviscuntur:* Non placet præsentem annotationem longius extendere, sed suffecerit brevi hac explicatione themati nostro quadantenus satisfecisse, quare clausulam imponimus, DEOque T. O. M. pro præstito auxilio in edendo hoc Inaugurali specimine humillimas grates tribuimus, insuperque devotissimis precibus flagitamus, ut non modo præsentem, sed & reliquos nostros labores ad exoptatum & prosperum dirigat & promoveat

F I N E M.

ADDENDUM

ad §. III. p. 13. *De Urina a Verberibus provocata. A. N. C. Dec. 1. An. 5. app. p. 19.*

AScendit Cathedram, multo discrimine rerum
Jactatusque casu, GEYSS, at is ecce ridet,
Nunc properis Laurum manibus jam plectere cernens
Musas Cultori præmia digna suo.
Sit sedulus, faustus, felix ἰατρὸς *Miserorum,*
Gaudeat ut Medico Patria chara novo.
Heu vivat, valeat, vigeat GEYSS, floreat; Eheu!
Doctori nostro plaudite plaudite Jo.

Sic Amico suo æstumatissimo fide sincera integerrimo, Nobilissimo atque Doctissimo Domino Doctorando applaudere, seque ejus memoriæ benevole commendare voluit

J. M. Brodhag, Med. Cult.
Emendinga-Bado-Durlac.

SIc labor antevolat! sic præmia justa sequuntur!
Præmia, quæ fas est digna labore sequi.

His paucis Nobilissimo DN. DOCTORANDO Amico æstumatissimo animitus gratulatur & fausta quævis prosperaque apprecatur

I. H. Rahnius, Helveto-Tigur.